

# UDVARHELYI HIRADÓ

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

**Előfizetési árak:**

Egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.  
Egy szám ára 16 fil. — Községek-, körjegyzők- és tanítóknak  
egész évre 6 kor. — Megjelen hetenként egyszer, vasárnap.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

**Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. A bélyeg díj  
külön minden beiktatásnál 60 fil. Nyilttér sora 50. fil.  
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

## Cselédügy.

A mai élet ezernyi viszontagságai között nem éppen utolsó helyet foglal el, amaz országosan ismert nyomoru állapot, hogy általában szólva, a cselédügyi viszonyok legtávolabbról sem felelnek meg a legmérsékeltőbb óhajtásnak sem, sőt ellenkezőleg olyan csapásként nehezdednek a nagy közönségre, hogy már alig-alig képes tovább cipelni azt a terhet, a melytől pedig megszabadulni nem képes.

A cseléd törvény maga sem felel meg a hozzá kötött várakozásnak, illetőleg nem fejezi ki azt, a mi a meglevő abnormis állapotok javítását célzaná; de volna bár a legkitünőbb cseléd törvényünk: az alig változtatna valamit a dolgon, hiszen a legjóra valóbb országos törvények sem tudják eltüntetni, hogy ne legyenek törvénybe ütköző gonosz cselekedetek; de a törvény alkalmazása, annak érvényre emelése: legalább türethető viszonyokat teremt, ha kellő szigor mellett az eljárásban az erélyesség is megnyilatkozik.

Köztudomású dolog, hogy a cseléd kérdés, ha valamiféle bűnügyi természetű eset fenn nem forog: a közigazgatósági hatóságok jogkörébe tartozik.

Ki kell jelentenünk, hogy a törvény személyi kérdésben a cseléd és a cseléd tartó között különbséget nem ismer, s nem is szabad ismernie, mert ember és ember között — törvény szerint — különbség niucsen, csak a jogokat és köteleseket állapítja meg a törvény mind a két részre. Nem mondjuk, hogy nincsenek olyan cseléd tartók, a kik talán nem is tudják embernek a cselédet, hanem az ilyen eset

— nagy ritkán — csak olyan helyeken szokott előfordulni, a hol az emberek a mai beteges nagyvárosi hóbortjában, minden a nagysághoz szükséges kellékek híjával, tanultság, miveltség és helyes érzék nélkül, kiváltságos osztályokat akarnak képezni s képtelen képzelgésükben magukat nem olyan anyagból gyártottáknak hiszik, mint a milyenből mások állanak. Ilyen osztályban teljesen indokoltnak és jogosnak tartjuk, ha a törvény védelmébe veszi a cselédet s a méltatlan és törvénytelen bánásmóddal szemben érvényre emeli a cselédben az embert; hanem általános tapasztalat szerint, sok esetben a család, hűtlen, kötelességet mulasztó, rossz akaratu, kártékony cselédnek van igaza, a rosszaság által különben is halálra kizódott cseléd tartóval szemben, s az elnyelt sok keserűség mellett még azt a bosszantást is meg kell érnie, hogy életének megkeserítője a rossz cseléd, még arcátlanul a szemé közé is nevéssen.

Azonban a dolognak már a befejezése, vagy legalább az ilyen esetek után a befejezés közeledik, de a mig ide jutna a dolog, a legtöbb esetben vérig kizodtatik az áldozatul dobott cseléd tartó közönség. Kötetekre terjedő mizeriákat kellene felsorolnunk, ha mind felakarnók tüntetni azokat, az emberi élet megrövidítésére befolyó bosszantásokat, a melyek a cselédügyből származnak, azért épen csak a legnevezetesebbjéből említünk fel valamit mutatványul, ami arról fog meggyőzni, hogy a helyzet teljesen tarthatatlan.

A cseléd törvényben ki van fejezve, hogy a cseléd azon család tagjának tekintetik, a melyben ő szolgálatot vállalt.

Igen szép, valódi emberies intencziója ez a törvénynek, de fájdalom ez az intenczió nem hogy

közelednék a megvalósuláshoz, hanem attól mindinkább távolodik. A cseléd a mai életben csak szimulálja a hűséget és kötelesség teljesítést, valamint a család iránti vonzalmat is; tényleg a cseléd nem egyéb, mint drága pénzen és kenyéren tartott, belső ellenség, a ki a családtartó költségén kémleli ki a dolgot és körülményeket, igen sok, vagy a legtöbb esetben befurakodik a család titkaiba, ravaszúsággal, gonosz indulattal, fondorlatokkal, de saját egyéni hasznával okoz békétlenséget, vitatást, háborgást, nem ritkán a családi tűzhely összerombolását, boldogságra hivatott családuknak a felbomlását.

Nagyobbára a cselédség az oka, a társadalmi rend és béke megzavarásának is. A cselédek a házon kívüli foglalkozásaikban a kutaknál, a boltok, a mészárszékek, stb. előtt seregestől szoktak összegyűlni, hamar letárgyalják egymás szeretőinek a dolgát s azután elég hangosan rátérnek azon családok magánügyeinek a méltatására, a melynek a kebelében vállaltak szolgálatot. Nagy kedvteléssel tárgyalják, hogy az „ur“ merrefelé oldalog, a „nagysága“ kik iránt tanusit szembeszökő vonzalmat, a „kisszszony“ és az „urfi“ erkölcsi mivolta mennyiben állja ki a tűzpróbát stb. stb. Alig van az időnek olyan szaka a mikor — kivált városban — enyelgő cseléd csoportokat ne lehetne itt és ott együtt látni minden ellenőrzés nélkül, mert hiszen a cseléd tartó nem kísérheti mindenüvé a cselédjét, vagy cselédjeit, a hatósági közegektől pedig akár egész életüket a piaczon s más köz-helyeken tölthetik el a cselédek a nélkül, hogy vagy egy rendőrféle által kérdőre vonatnának, vagy köteleseik teljesítésére megriasztatnának.

Azt mondják, hogy a pestist a költözködő

## Neuraszténia és hisztéria.

— Irta: Dr. Hajós Lajos. —

A kétféle betegség oka egy és mégis különféle. Egy azért, mert mindkettő egy jelentőségű azzal a szekundával, melyet a férfi vagy nő az élet nehéz vizsgájában, mint gyengeségének gyümölcset aratott. Közös azért is, mert az iskolában való gyengeség eredete sokszor az iskolapadokon innen, a valóságban és nem hasonlatunkban pedig az egyéni életen innen: a születés előtt keresendő. Ösmerjük az életet és különösbbe is foglalkoztunk azon motívumaival, melyek a gyengéket megbuktatják: idegessé teszik. Daczára annak, hogy a betegségforrások gyűjtő medenczéje ép úgy férfiaknál, mint nőknél maga az élet az ő summás mostohaságával, — mégis az idegesség speciális motívumai nagyjából mások az egyes nemeknél. Más a férfinek és más a nőnek utja, mely életcéljához, egyéni és faji fenntartásához vezet. Ezen utak nem simák és akadálytalanok: mindkét nemük nehéz küzdelemmel, folytonos csatározással jutnak rajtuk előre, de nem csak utjaik mások, de fegyvereik és így stratégiájuk is.

A férfi küzdelme folytonos, utjának minden talpalattnyi földjét vérevel kell öntöznie; karja, fegyvere pedig soha sem pihenhet. Fegyvere testi és szellemi ereje, fegyverforgató karja pedig akarata.

A nő küzdelme nem folytonos, stratégiája sem a folytonos támadás, hanem a vesztegelő védekezés. Ütközetei csak néhanapján vannak, de azok erősebbek. A férfi folytonos haladásában csak maga

teremt hadi pozícióját, a nő véletlenségek eredménye, ezért a férfi nehezen is szenved olyan nagy veszteségeket, mint a nő. A nő fegyvere az életküzdelemben nem testi és szellemi ereje, hanem a gyengeség, az érzés hatalma.

Figyeljük meg közelebbről az életcéljéért hadat viselő férfit és nőt, de nem az erőseket, hanem a gyengéket, a sebesülteket.

A férfi folytonos küzdelemben nem annyira mély sebeket kap, inkább csak apró karczolásokat, és harc képtelenné sem ezek teszik, hanem fegyvereinek kicsorbulása, elkopása: a lassanként beálló kifáradás. Eleinte észre sem veszi apró sebeit, sem kezének reszketését, és csak amikor kiejtette fegyverét, tölti el lelkét a csatavesztés érzése, a betegség tudata. Betegsége tulajdonképen eddig csak külső volt, csupán most fészkelte lelkébe: most már sajogni kezdenek az eddig észre sem vett sebek, és talán fájdalmat érez ott is, ahol ép.

A nő hadviselésében kevesebb szerepet játszanak az élet anyagi nehézségei, ezért nem is válik a testi és szellemi tuleröltetés rokkantjává, annál inkább ki van téve váratlan orvtámadásoknak. Betegségének okai inkább testi és lelki csapások, melyek mélyen sebzik meg, lelkében. Az egész betegség inkább pszichikai természetű, mint a férfinnál, mert oki tényezői is inkább érzésbeliek, mint külső hatásuk.

Az okok és a belőlük fakadó betegség formája között szerves az összefüggés. A férfiak számos apró sebei csak összegükben hatékonyak, ezért náluk ki sem emelkedik annyira egy bizonyos oki mozzanat,

mely döntő volna a betegség formájára és tovább alakulására. A nők egy-egy mélyebb sebzés áldozatai, és egész betegségük is mindig magán viseli eredetének bélyegét, olyannyira, hogy az ismétlődő rohamokban mintegy kópiáit látjuk az oki mozzanatoknak, mely elárulja annak állandó kihatását a beteg lelkére.

Ha egymással szembeállítjuk a férfiak és nők funkciók idegességét, amint azokat egészükben megismertettük, úgy lehetetlen nem látnunk a két típus közötti szembeszökő különbséget. A férfiak idegessége par excellence a közérzet betegsége, a nőké magáé a léleké. Az ideges férfi összes betegségi tünetei szoros kapcsolatban állanak a külvilággal: egyrészt amint annak tényezői hatnak a betegre, másrészt, amint kifelé érvényesülő itélete és akarata módosul a betegség által. Az ideges nőnél már a kóreredit is szorosan véve a lélek belső világában hatékony, tünetei is alig állanak szorosabb kapcsolatban a külvilággal, sokkal intimebb természetűek. A férfi idegessége olyan, mintha egy gyulékony anyag lánggalobban és emésztí önmagát is, de átharapozik lángja mindenre, amivel érintkezik. A nő idegessége olyan, mint a szikrát fogó nedves fa, mely belülről lassan izzóvá lesz, külsőleg azonban soká változatlan.

Lehetetlen, hogy a betegségek különféle típusában ne ösmerjük fel a férfi és a nő különböző voltát, mely egyaránt nyilvánul életmódjukban, hivatásukban és főképp érzésvilágukban. A férfi dolgozik a megélhetésért, küzdelmei egy aggresszív hadjáratot képeznek a külvilággal szemben; — munkaerejének edzése lassan elnyomja lelki életének önállóságát,

patkányok hurezolják egyik helyről a másikra. Lehet. De hogy a pletykával a cselédek inficiálják a társadalmat, az bizonyos. Az a sok társadalmi felfordultság, titkos és nyilvános ellenségeskedés, harag, gyűlölet, bosszúság, mely olyan bőséges mértékben áradoz a cselédekben, találja kiapadhatlan forrását.

Eltekintve a naplopási, tekergési hajlamoktól, kisebb nagyobb kártételektől, vagyon elidegenítéstől s más visszás, természetellenes és törvénytelen cselekedetektől, az eddigiekből eléggé nyilvánvaló dolog, hogy ezen az állapoton sürgősen változtatni kell. Kétségtől nemcsak hiányos a cseléd törvény, hanem rossz. Azonban bármely jó törvény alkotásával is bajosan lehetne a dolgon segíteni, hanem alapjaiban kellene a helyzet megjavítását célba venni.

A cselédállásokat minden képesítettség nélkül foglalják el, semmihez sem értő, üres lelkű, önérdet hajhászó, léhaságra, rossz akaratra, erkölcselenségre hajlandó kétes existenciák. Mert miből áll a szolgálatra képesítettség? Egy személy leírását tartalmazó előjárósági bizonyítvány alapján kiállított szolgálati cselédkönyvből. Ez minden. Egyéb semmi.

Az olyan felserdültek, a kik serkedező rossz hajlamuak, dologtalan, tekergő természetük s egyéb rosszasságuk miatt a szülői háznál boldogulni nem tudtak, azokra szokták a szülők mondani: „nó jöjjetek, veszek nektek előjárósági bizonyítványt s menjetek szolgálni.

Legtöbbször is tehát szükség van, hogy a községi előjáróságok, a kik a községi lakókat szőríról-szálára ismerik, csak olyanok részére állítsák ki, a cseléd igazolvány megszerzésére szükséges bizonyítványt, a kik úgy munkaszeretetüket, mint erkölcsi mivoltukat tekintve: épen semmi kifogás alá nem esnek, hogyha tájékozatlanságot visznek is magukkal az előttük ismeretlen foglalkozási körbe, de legalább legyenek becsületesek.

Ez volna a kezdet kezdete. Azonban az óhajtott eredmények valamennyire megközelítése céljából, állítani kellene fel az országban mentől több cseléd-képző intézetet, melyekben legfőbb gond fordítassék arra, hogy a leendő

cselédek alaposan megismernék azokat a törvényeket és szabályokat, a melyek a szolgálatot szabályozzák, megismerjék foglalkozásaiknak minden ágát, megtanulják a jó magaviseletet és tisztességtudás szabályait s főként képeztenének, erősítenének jellemben; látnák maguk előtt az erény és erkölcs igéző szépségeit s azoknak hasznait; egy szóval: kiképeztenének mindezekben, a mik foglalkozásaikhoz s egy becsületesen folytatandó élethez szükségesek.

Akkor a cselédügy az illetékes bíróságoknak nem adna annyi dolgot, de a cselédtartó is meglenne kimélve attól a véghetetlen sok keserűségtől, a melyeket most, saját költségén, igen sokszor övéinek nélkülözésével, meg kell magának szereznie.

## Politika és vallás.

A politika nagyon veszélyes dolog. Az emberrel szeszélyes játékot űz, sikamlós talajra viszi s sokszor még le is teríti a földre. Azért éneklé Horatius is, hogy „Beatus ille, qui procul negotiis” s azért hangoztatják folyton az allamférfiak is e mondatot, úgy, hogy már valóságos szálló igévé vált.

Mi sem foglalkozunk politikával e helyen, mert nem is hivatásunk, ámde azért a politikai életet figyelemmel kísérjük, madártávlatból szemléljük annak hullámvetéseit s az események fölött szemlét tartva, levonjuk belőlük a következtetést, hogy mi hasznos vagy káros hazánkra vagy társadalmunkra nézve.

Figyelve az országos politikai események folyását, perspektívánkon át igen sötét kép tárult szemünk elé a politikai élet horizontján.

Mintha csak egy idő óta valami sötét démon ütötte volna fel tanyáját, mintha valami gyilkos szellem lopózott volna be a politikai élet légkörébe, olyan vészes felhők tornyosulnak az égen.

A felhők feketék és komorak, záport, jégesőt és villámokat rejtegetnek, melyek ha lecsapnak, áztatnak, törnek, zuznak és rombolnak. Nem fákat tépnek ki, nem falvakat sodornak el, hanem egy nemzetnek jelölik ki a gyászos temetőt, ássák meg a sirt. Épen azért idejekorán le kell fegyverezni, ártalmatlanokká kell tenni azokat.

A harcz soha sem volt kedves dolog; költséget, vért, emberáldozatot kívánt; a vallási harcz, az pláne gyűlöletes, nem az ellenség vérét kívánja, hanem a testvérét, nem ellenséges zsákmányra áhítozik, hanem

a hazát, e megszentelt földet osztja darabokra, tagolja részekre.

Történelmüknek gyászlapjai azok, melyek a vallási háborúk eseményeit beszélnek el. Borzadály fog el, midőn dicsőséggel teljes nemzeti multunk ama szomorú napjaira gondolunk, aggály tölti be szívünket, midőn látjuk, hogy egyesek miként akarják újra a harci kürtöt megfújni és táborba szólítani a különböző vallásfelekezeteket. Aki vallási háborút akar, az sem nem okosan, sem nem logikusan gondolkozik. Aki a vallást a politikába belekeverni akarja, az üszköt dob a gyulékony, könnyen tüzet fogó anyagba.

Épen azért az ilyen eljárást rosszaljuk, sőt egyenesen elítéljük, mert hiszen mindenkinek a vallása szent, melyhez senki sem engedi, hogy szenny férjen, mocsok tapadjon, már pedig a politika némelykor kicsinyes, sőt szennyes eszközökkel is dolgozik.

Nincs örületesebb és veszedelmesebb dolog, mint szítani a felekezetek közötti gyűlöletet s belekeverni a vallást a politikába.

Ennek a nézetének adott kifejezést Széll Kálmán miniszterelnök, ezt hangsúlyozta Magyarország első biboros főpapja, a hercegprimás és ezért szállt sikra Bartha Miklós a sajtóban. Ez a nézet jutott érvényre a marosvásárhelyi függetlenségi párt újjászervezésénél s e nézet mellett demonstrált az udvarhelymegyei szabadelvűpárt a multkor tartott gyűlésén és ezt hangsúlyozzuk mi is.

A vallási ellentétek kidomborodása társadalmi válaszfalakat állít fel, az egységes nemzetet széttagolja, szétdarabolja. Ha vallásfelekezetek szerint kezdünk tömörülni, akkor szomorú, de nagyon szomorú sors vár hazánkra. Amugy is, számra nézve kicsiny nemzet vagyunk, idegen nemzetiségekkel körülvéve, tehát minden kis erő szükséges a társadalom kiépítéséhez. A vallásfelekezetek harca lerombolja a társadalom már-már kiépülő épületét s megássa a hazának a vészes sirt.

Örömmel tölti el szívünket, hogy megyénk és városunk különböző vallásfelekezetei között békés egyetértés uralkodik, melyet, hogy mi se zavarjon meg, mindnyájunknak legfőbb óhajta.

Békeségre, bizalomra, egyetértésre van szükségünk, hogy eredményesen munkálhassunk városunk, megyénk fejlesztésén és a székely nép boldogításán. Tiszteljük mindenkinek a vallását, meggyőződését. Járjunk bár különböző templomokba, imádjuk az Istent különböző szertartások szerint, de a haza oltárán áldozunk együtt mindnyájan. A vallást hagyjuk meg vallásnak s a politikát politikának.

Biró Lajos.

mert érzései útjában vannak prosperációjának. Fegyvere, mellyel hadjáratát vivja, fizikai és szellemi ereje: — az erő és a gondolat. Említettük, hogy a funkziós idegesség főképp a mostoha élet műterménye. Az szenved benne a legjobban, ami a leginkább lesz kimerítve; — ezért az általa okozott idegesség főtünetei is a fizikai és szellemi erő hanyatlásában állanak. Izzékony gyengesség és a gondolkozás erejének hanyatlása a férfi idegességének két főtünete. A gondolkozási erő hanyatlása a szellemi fáradékonyságban és a kényszer-gondolatokban nyer kifejezést, mely párosulva az idegrendszer ellenálló képességének csökkenésével, szolgáltatja az akarat anomáliáit.

Ezzel szemben a nő élete, hivatása egy szűk köré, — küzdelmei vannak neki is, de fegyvere nem az erő, hanem az érzés. Szűk köre olyannyira egybeforr ő vele magával, hogy rá nézve egy személyléd válik, azok java az ő java, azok boldogsága az ő boldogsága. Így fejlődik ki azon egoizmus, melyben egy szűk kör azonnal egészen belé olvad; — és mikor örül, szenved és szeret, másokért teszi, de jelentőségét minden csak ő benne nyeri. Ha sorscsapások érik, úgy az a fegyvere csorbul ki először, melyet legtöbbször forgatott, ez pedig az érzés. Érzése egyéniségének legszemélyesebb tulajdona és így természetes, hogy beteggé vált érzésvilága is belé marad zárva, betegsége pszichogen eredetű és főképp a pszichikai életre marad is korlátozva. A lélek játéka egészséges állapotban is oly sok ellenmondást tartalmaz, ezek lesznek még jobban kiélezve, amint rendes funkciói megzavarodnak. Az emlékezés csupán az érzésnek időben tovább élő alakja: az akarat pedig az érzés által megindított reflexz pszichikai áttétele, a reflexzpálya kortikális összekapcsolásának szubjektív nyoma az öntudatban: — természetes, hogy mindannyia szenved az érzések za-

varainál. Ami az öntudat homályos birodalmában érzelem, hangulat, akarat és emlékezés, — az alárendelt közegeknél ugyanaz mint érzés és mozgás szerepel: annak komplikált zavarai itt könnyen belátható tünetekben nyernek kifejezést, de megtartják komplikált eredetök bélyegét számos apró ellenmondásaikban.

A kétféle betegség külön-külön egy-egy nemhez forrott és elnevezéseik is különfélék: a férfiak funkziós idegességét neuraszténiának, a nőket hisztériának szokás nevezni.

Azonban ezen megkülönböztetés a beteg szexusa és a betegség típusa szerint csak az élet sablonjára van szabva, de nem minden eshetőségére. A férfi, akinek feje és karja erős maradt a küzdelemre, váratlanul egy szivsebet kaphat. Bár affektív élete aránylag elhanyagolt, de létező és a sors véletlenje erről az oldaláról sebezheti meg, akkor aztán betegsége sem a felületről kezdődő beszivárgás, de a belülről való kitörés formáját mutatja. Váratlan, a lelki életet megrázó csapások, mint óriási ijedtség, egy közelálló hirtelen elvesztése, szerelmi csalódás stb. a férfinnál is oly formáját szítja az idegességnek, mely hisztériának mondható. Sok férfi öröklés vagy nevelés által nőies lelkületű, és életharczának módja is inkább a nőére vall, ezek a hisztériás idegesség predisponáltjai. Viszont az élet mostohasága sokszor a nőt már zsenyéjében támadó harczossá emancipálja és talán mindvégig csak eszével és erejével kénytelen küzdeni, lemondván női hivatásáról. Az ily nő affektív élete könnyen elkérgesedik, de ha ereje valamennyire meg is aczélodott, még sem született erre a küzdelemre és igen hamar a sebesültek között találjuk. Az ilyen nő idegessége is inkább férfias jellegű és neuraszténiának mondható. Általában annyi állítható, hogy a neuraszténiás idegességet a lassu kezdet és a fokozatos elharapó-

zás, a hisztériásat pedig a hirtelen kitörés a rohamokban való felújulás jellemzi. Vajjon férfi-e az illető vagy nő, az a betegségre kevés befolyást gyakorol, és amikor mégis a funkziós idegesség két oly sokban különböző típusát látjuk egymástól különbözni, ennek oka csak viselőik különfeleségében keresendő. Normális körülmények között az egyén és a faj fentartása más utakra és más veszélyekbe sodorja a férfit és a nőt és ez magyarázza, hogy a betegség különféle két típusa egy-egy nemhez látszik kötve. Amint azonban a születés öröksége vagy a körülmények megzavarják ezen szerepkiosztást, láthatjuk, hogy az egyes betegségi típusok, akár csak színházi jelmezek, nem az egyén szexszusára, hanem szerepére vnnak szabva.

Ha a szexszussal némileg ellenmondásban álló idegességi típusok számarányát nézzük, úgy aránytalanul több hisztériás férfit találunk, mint neuraszténiás nőt. Ennek oka az, hogy a sors véletlen szerepcseréje ritkábban teszi férfivá a nőt, mint megfordítva, másrészt, hogy csapások könnyebben teszik nőiesen érzékenynyé a férfit, mint férfissá a nőt.

Felmerül tehát a kérdés, vajjon jogosult-e különbséget tenni neuraszténia és hisztéria között? Magasabb nézőpontból nem, mert mindkettőnek alapja hasonló örökség vagy hasonlóan aránytalan megterhelés; tünetei pedig egyaránt csak működési zavarok minden szervi betegség nélkül. Ha azonban le szállunk az ideges emberek közé, úgy már jogosultnak kell látnunk a megkülönböztetést, mert egy-egy elnevezés hallásánál más-másféle típusra és más-másféle szexszusra gondolunk, ami — bár itt-ott talán tévedésre is vezet — de növeli a beszéd érthetőségét. Különböztetés nélkül mindig elkerüljük, ha kivételes esetben nem elégszünk meg a típus megnevezésével, hanem még hozzátesszük: férfi hisztéria, vagy női neuraszténia.

## Ujdonságok.

**Uj közigazgatási bíró.** *Tibád* Antal, a közigazgatási bíróság új bírója 26-án, csütörtökön tette le Budapesten a hivatalos esküt és májusban foglalja el új állását. *Tibád* Antallal közigazgatásunk egyik legalaposabb ismerője vonul be a magas bírósághoz. Kinevezése nyereség a közigazgatási bíróság számára, veszteség a politikai életre, de különösen vármegyénk, a melynek ügyeit mindig élénk figyelemmel kísérte s egyik kimagasló harczosa volt.

**A király Kolozsvárt.** Kolozsvárról írják: Az E. K. E. mult heti választmányi ülésén, a Kárpát Múzeum és az Erzsébet-lobogó felszentelése ügyében elhatározták, hogy József Ágost főherceget és nejét diszküldöttség útján fogják meghívni, továbbá, hogy József Ágost főherceget külön is felkérjük, hogy a főherceg viszont az E. K. E. nevében Ő Felségét az ünnepélyeken való részvétel érdekében, külön személyesen is meghívja. A választmány kimondta egyuttal, hogy körlevelet intéz a tagokhoz, hogy a deputációban magyar diszben való részvétellel előre jelentkezzenek. A Mátyás-szobor leleplezésével kapcsolatos néprajzi felvonulás és élőképek bemutatásának a tervezetere pedig a néprajz bizottságot javaslattételre fogja felkérni.

**Nőegyleti közgyűlés.** A sz.-udvarhelyi jótékony nőegyesület rendes közgyűlését f. év május hó 6-án d. u. 2 órakor tartja meg, a vármegyeház kistermében a következő tárgysorozattal: 1. Elnök megnyitó beszéde. 3. Titkár jelentése. 3. A számadás megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. 4. Indítványok. 5. Tisztujtás.

**Képviselőválasztás a székelyudvarhelyi kerületben.** *Tibád* Antalnak közigazgatási bíróvá történt kinevezésével megüresedett képviselői állásra az új választás határidejét a központi választmány 24-én tartott értekezletében május hó 3-ikára tűzte ki. A választási helyiségek: I. csoport. *Galter* János barompiactéri házában földszinti része, hol a szavazatszedő küldöttségi elnök *Sándor* Mózes tanfelügyelő, választási elnök; szavazatszedő küldöttségi jegyző *Ferenczy* Lajos választási jegyző. Ezen csoporthoz tartoznak: *Betlenfalva*, *Kadicsfalva*, *Szombatfalva*, *Fenyéd*, *K.-Keménfalva*, *Máréfalva*, *Tibód*, *Szent-Király*, *Fancsal*, *Zetelaka*, *Oroszhegy*, *Szent-Tamás*, *Úlke*, *Szent-Mihály*, *K.-Demeterfalva*, *Tarcsafalva*, *Csehétfalva*, *Benczéd*, *Parajd*, *Atyha* és *Korond* községek 1578 választójogosulttal. II. csoport. Választási helyiség a piacon levő csizmadiaszin emeleti része. Szavazatszedő küldöttségi elnök dr. *Nagy* Sámuel, szavazatszedő küldöttségi jegyző *Hegy* Zsigmond. Ezen csoporthoz tartoznak: *Lengyelfalva*, *Bogárfalva*, *Szentlélek*, *Farkaslaka*, *Malomfalva*, *Kecset-Kisfalud*, *Farczád*, *Sükő*, *Pálfalva*, *A.-Sófalva*, *F.-Sófalva*, *F.-Boldogfalva*, *Bikafalva*, *Hodgya*, *Óczfalva*, *Bögöz*, *Agyagfalva*, *Mátisfalva*, *Magyaros*, *Décsfalva*, *Dobó*, *Béta* és *Vágás* községek 1413 választójogosulttal. A választókerületben megválasztott választási elnök *Sándor* Mózes akadályoztatása esetében dr. *Nagy* Sámuel küldöttségi elnök fogja helyettesíteni. A választókerületben helyettes elnökké *Menyhárt* András, *Pálffy* Károly, helyettes jegyzökké *Fancsal* Dénes, *Elekes* Balázs választottak meg. A kerület egyetlen képviselőjelöltje ez időszerint *Ugron* János, megyénk volt alispánja, kinek szabadelpárti programmal való megválasztását biztosra veszik.

**Halálozás.** Egy fiatal, 18 éves asszony halt meg az elmúlt hét szeredáján. Mindössze hat hónapja mult, hogy férjhez ment s a rettenetes kór, az emberiség e legveszedelmesebb pusztítója máris elragadta szerető övének karjai közül, megváltotta a hosszú, kínos szenvedéstől, a melyből fiatal életével oly nagyon kivette részét. *Ferenczy* Ferenczné született *Máthé* Vilma f. hó 25-én Városhalván, hosszas szenvedés után, életének 18-ik évében, rövid, zavartalan boldogság után, megszűnt élni. Temetése pénteken történt meg Városhalván. Halálát férje, patakfalvi *Ferenczy* Ferencz vármegyei árvászéki iktató, ugyszintén a megboldogult özvegy anyja, testvérei és nagyszámu rokonság gyászolja.

**Távlovaglás.** A brassói közös huszár equitáció tisztjei f. hó 23-án városunkba érkeztek. Másnap folytatták utjokat Csik-Szereda felé, ahonnan visszatérnek állomáshelyükre.

**Színészek városunkban.** *Csóka* Sándor, ki társulatával jelenleg Déván időzik, előreláthatólag a jövő hó folyamán városunkba teszi át tartózkodási helyét. *Csóka* ezelőtt két évvel volt városunkban, a midőn teljesen megnyerte a közönség osztatlan tetzésén. Társulata névsora a következő: műszaki

személyzet: *Csóka* Sándor igazgató, művezető, *Vihary* Elemér titkár, *Csiky* László drámai rendező, *Ferenczy* Károly operette rendező. *Kiss* Pista népszínmű rendező. *Müller* Ottó karnagy és opera rendező. *Győre* Alajos gazdasági felügyelő. *Keresztessy* Sándor ügyelő. *Bekéné* M. Margit pénztárosnő. *Kádár* György főruhátáros. *Uj* Ferencz díszmester. *Ungvári* Ármin szertáros. *Melega* József szereposztó. Előadó személyzet. Nők: *Abonyi* Aranka, naiva és társalgási színésznő. A. *Ragányi* Iza, operette subrette és népszínmű énekesnő. *Csókáné* Almássy Julia, drámai hősnő. *Kovács* Margit, másod szende. *Ledovszky* Mariska, opera operette koloratur énekesnő, népszínmű énekesnő. R. *Keresztessy* Amália, drámai anya és társalgási színésznő. *Salgó* Irén, drámai szende. *Tharaszovics* Margit, komika. *Csanády* Lenke, *Csiky* Lászlóné, *Kállay* Hermin, *Kovács* Hermin, Sz. *Semsey* Lujza, *Vásárhelyi* Szeréna kárdalosnők és segédszínésznők. Férfiak: *Csiky* László, hősszerelmes és bonvivant színész. *Ferenczy* Károly, operette buffó komikus. *Győre* Alajos, drámai apa, jellem- és hősszínész. *Hunyfy* Imre, opera és operette tenorista. *Kiss* Pista, opera, operette baritonista, népszínmű énekes. *Mészáros* Alajos, lyrai szerelmes és társalgási színész. *Pataky* Sándor, másodszerelmes. *Réthy* B. István, operette tenor buffó, síheder komikus. *Vihary* Elemér, kedélyes apa, operette buffó, komikus. *Csete* Gyula, *Hevessy* János, *Kellér* Gyula, *Keresztessy* Sándor, *Ligeti* Andor, *Uj* Ferencz, kárdalosok és segédszínészek.

**Petroleum-forrás.** Csikmegyében, mint nekünk írják, a Patros völgyében Nagy Dezső geologus nagy mennyiségű petroleumot tartalmazó medenczét fedezett föl, mely a gyimesi vasut állomás közelében van és a felszíntől igen alacsonyan fekszik. A feltaláló a helyszínről, a kőzetek alakulásáról, fekvéséről, minőségéről mintegy 10 méternyi átfurás után tüzetes leírást készített s észrevételeit dr. Koch bécsi geologussal közölte, aki azon véleménynek adott kifejezést, hogy azon tájon a petroleum kétségtelenül feltárható lesz. A szakvélemény által biztatva, *Molnár* József saját költségén az alag mélyítését mintegy 40 méterig folytatta, mikor a feltörő gázok a további munkát megakadályozták, annak folytatása végett érintkezésbe lépett egy frankfurti céggel, mely egyik szakértő tagját a helyszínére küldte, ki teljesen igazolta a Nagy Dezső és dr. Koch nézeteit s a gépfurás általi feltárással késznek nyilatkozott, ha arra szükséges összeg rendelkezésre bocsátatik.

**A himlőjárvány megszűnt.** Legalább is azt jelenti az az intézkedés, hogy a szinte két hónapig bezárt iskolákat 2-án, szerdán ismét megnyitják, a mely már valóban fölötte kívánatos volt, mivel így is kétséges, hogy a hosszú szünet következtében az előírányszott tananyagot valjon befejezik-e.

**Tibád Antal bucsuja.** *Tibád* Antal a következő levelet intézte a székelyudvarhelyi kerület választópolgáraihoz:

Ő császári és Apostoli királyi Felsége által a közigazgatási bíróság ítélőbírájává nevezetvéni ki, a választókerület képviselőtől lemondottam.

Ezzel egy viszony szakadt meg, mely engemet tisztelt polgártársaimmal közel 15 esztendőig szorosán összefűzött.

A parlamenti rendszer természeténél fogva csak kivételesen és ritka embernek adatán meg, hogy saját egyéniségének bélyegét az eseményekre rástüsse, a legnagyobb többségnek működése rendszerint felolvad az egyetemleges tevékenységben. Nem az én hivatásom kijelölni, hogy a közből mi és mennyi jut az én osztályrészemre s hogy vajon politikai szereplésem általában dicséretet vagy gáncsot érdemel-e: azt azonban — úgy érzem — igazságosan még politikai ellenfeleim sem tagadhatják meg tőlem, hogy cselekedeteimet mindig a közérdek előmozdításának szempontja vezérelte. Részemről legalább különösen ezen körülménynek tulajdonítom, hogy tisztelt polgártársaim nem kevesebb, mint nyolcz egymásra következő választás alkalmával, és pedig ötször közfelkiáltás útján bizták reám a kerület képviselőtét; tehát alig volt és van olyan polgára a választókerületnek, aki egyszer vagy masszor kifejezetten vagy hallgatolagos beleegyezésével hozzá ne járult volna az engemet ért kitüntetéshez.

Fogadják azért egytől egyig mélyen érezett hálám kifejezését irántam tanusított kegyes pártfogásukért és legyenek meggyőződve, hogy csekély erőm és tehetségemet az új téren is egészen a honpolgárok jogainak és érdekeinek fogom érvényesíteni.

Kelt Székely-Udvarhelyen, 1900. évi ápril 20-án.

*Tibád* Antal.

**Szentgyörgy napja.** Szentgyörgy napja az idén kedd napra esett, amidőn városunkban heti vásár is volt s így történt az, hogy a nagy tavaszi hurczolkodást alig lehetett észrevenni. Az idej hurczolkodás azért öltött nagyobb arányokat, mert a kiadva nem lévő lakásokat olcsóbban kínálták s a takarékoskodni szerető családok a régi megszokott lakáso-

kat is elhagyták, ha némi házbért megtakaríthattak. A nagymérvű építkezések, a város széles kiterjedése okozta azt, hogy a házbérek tetemesen leszállottak s még így is sok lakás maradt üresen Szentgyörgynapja után is.

**Az új papír pénz.** A valuta szabályozásnak egyik legfontosabb aktusa: a 312 millió forintnyi államjegyek bevonása nem történt meg egyszerre, hanem két részben, nyilván azért, hogy az e célra szükséges arany mennyiség könnyebben legyen beszerezhető. A 200 millió frt értékű államjegyeknek 1894-ben elrendelt beváltása már régóta be van fejezve. A még hátra lévő 112 millió forintnyi államjegy beváltását rendelő törvényt szintén meg van már, azt a rendeletet pedig, amely ezt a törvényt végrehajtja és az 5 frtos és 50 frtos bankjegyek beváltásának határidejét megállapítja, még ebben az esztendőben ki fogják adni. A korábbi beváltási határidők analogiájára ezt a műveletet körülbelül két év alatt fogják végrehajtani. Ha azután ilyen módon a most még forgalomban levő 112 millió frt értékű államjegyek bevonása is be lesz fejezve, meglesz a készpénzfizetés megkezdésének legfőbb föltétele. Az új papírpénz: a 20 koronás bankjegy nyomása már legközelebb megkezdődik s augusztusban vagy szeptemberben az új pénz forgalomba is kerül.

## Gyümölcs értékesítés Erdélyben.

(- n.) „Mihelyt sikerül könnyen romló anyagot tartóssá tenni, okvetlenül beáll a nemzeti jólét tetemes gyarapodása is!”

Rége óta a főzelék, gyümölcs stb. eltarthatása igen korlátolt időre terjedt, mert ezen anyagok rövid néhány nap alatt erjedésbe, illetve rothadásba mennek át. Egy francziának, *Appert* Françoisnak azonban 1838. évben hosszas kísérletezés után sikerült ily anyagokat légmentesen elzárt edényekben való megfőzés által hosszabb időn át eltarthatóvá tenni.

A modern technika vívmányai által ezen kezelés annyira tökéletesített, hogy eme tápszerek éveken át raktározhatók, anélkül, hogy minőségük legkevésbé szenvedne.

A művelt államokban alig találhatni háztartást, a hol egyik vagy másik conserv megszokott fogyasztási cikk ne volna. A legtávolabb eső faluban, mint a világ tengert átszelő hajón a conserv tért hódított magának és az újabbkori hadseregek élelmezésénél teljesen nélkülözhetetlenné vált.

A Svájcban újabb időben a conservált gyümölcs a lakosság tetemes részénél a szesz italokat pótolja.

Ily körülmények közt a conserv-gyártás az utóbbi években váratlan felvirágzásnak indult és a mezőgazdaságra nézve is mindenütt áldásossá vált.

Az amerikai és ausztráliai gabona versenye által saját gabona termelésünk napról-napra kevésbé jövedelmezővé válik. Ezen jövedelemnél mutatkozó csökkenést csak úgy pótolhatjuk, ha a gyümölcs és főzelék termelésére nagyobb gondot fordítunk és azt fokozatosan emeljük.

Köztudomásu, hogy Erdély a természet által gazdag kincsekkel van megáldva és ha ezek daczára kellő jólétet nem tapasztalunk, úgy ez csak annak bizonyítéka, hogy a jelen korban a természeti kincsekben bővelkedő vidékek egyuttal a leggazdagabbak is, hanem igenis a jólét csakis ott emelkedik a kellő fokra, a hol a lakóság kellő tevékenységet fejt ki.

Az említett műszaki vívmányok daczára gyümölcsünk conserválása érdekében nálunk ez ideig mi sem történt, holott a statisztika szerint az erdélyi részekben 17,336,215 termő gyümölcsfa van, melyek száma nehézség nélkül megtízszerezhető volna továbbá bokor-gyümölcs, eperféle, káposzta, hagyma stb. is bőven terem.

Jelenleg a termékek tetemes része megromlik és a megmaradó része sem értékesített kellő módon.

Kellő világításban látjuk a helyzetet, ha meggondoljuk, hogy hazánkban évente több millió korona értékű conserv-félék hozatnak be, még pedig az 1898. év folyamán az orsz. statisztikai hivatal adatai szerint behozatott:

1. Száritott főzelék 54.366 kor., 2. Gyümölcs és főzelék conserv 576.640 kor., 3. Aszalt gyümölcs és cukor nélküliek 116.220 kor., 4. Egyéb candirozott s befőtt gyümölcs, szörpök, izek, kocsonyák, levek stb. 426.600 kor., 5. Száritott szilva 4.841.731 kor., 6. Szilvaiz 1.676.220 korona értékben.

Ez utóbbi két tételnek tetemes része az átme-

neti kereskedelemre esik, de a magas árak mellett behozott ládáknál szállított finom szilva nagyobb része belfogyasztás tárgya, épügy, mint az 1-től 4-ig felsorolt konservek.

Mindezekkel szemben sikeresen versenyezhetnénk belföldön gyártott árakkal, ha megfelelő conservgyárunk volna.

De tökéletesen megvagyunk győződve, hogy nemcsak sikerülni a behozatal legnagyobb részét elnyomni, hanem hogy nagymérvű kivitelünk is volna, mert izletesebb gyümölcs, mint Erdélyben, nem terem sehhol.

7. Friss főzelék 965.096 kor., 8. Hagymafélék 382.644 koronáért.

E tetemes behozatal lényegesen apasztható volna ha a téli hónapokban ugyanezen saját termésű cikkeink Németország példája szerint, conservált állapotban kerülnének forgalomba.

Folytathatnánk az ily vonatkozású adatok közlését, de a helyszüke miatt csakis azt említjük meg, hogy hazánkba 9. Friss alma és körte 1.587,868 korona értékben hozott be.

Ezen utóbbi adat megdöntötlenül bizonyítja tehetetlenségünk mérvét.

Gyümölcstermelésünket alig tudjuk értékesíteni, óriási mennyiségek mennek veszendőbe és mindezek ellenére millió értékű gyümölcsöt hozunk be.

Mindezek szomorú tények csakis conserv-gyárak hiányával és az ez irányban szervezetlen kereskedelmünkkel magyarázhatók meg.

Ezen tarthatatlan állapot beszüntetése érdekében gróf Bethlen Miklós hunyadmegyei főispán kezdeményezése folytán, folyó hó 18-án Déván értekezlet tartatott, melyen az Erdélyi Gazdasági Egyesület alelnöke báró Jósika Gábor is részt vett és melyen elhatározták, hogy „Transsylvania“ cím alatt egyelőre 200.000 korona alaptőkével, egy gyümölcs- és vetemény értékesítő és feldolgozó szövetkezetet létesítenek, mely működését egész Erdélyre ki fogja terjeszteni. Aláírások a közgyűlésig elfogadtatnak, melynek napja legközelebb közzé fog tétetni.

Nyomatott Becsek D. Fia könyvnyomdájában.



Egy alig használt, kitűnő szerkesztű

valódi angol

Helical Premier

Biczikli

eladó. — Csim e lap kiadóhivatalában megtudható.

Sz. 130 - 1900.

Árlejtési hirdetmény.

A sz.-udvarhelyi áll. segélyezett ev. ref. kollegium előjárósága felsőbb jóváhagyást nyert terve szerint 19,202 korona 13 fillérben előirányzott költséggel az intézet udvarán **tornacsarnokot** épít.

Ezen építésnél előforduló összes munkáknak vállalatba adására írásbeli zárt ajánlatok mellett árlejtési versenytárgyalást hirdet.

Az ajánlatokat legkésőbb f. évi május hó 10-ikén délután 3 óráig az intézet igazgatóságánál be kell nyújtani, mikor azok nyilvánosan felbontatnak.

Bánatpénz a vállalati összeg 5%-a, melyet készpénzben vagy óvadékképes érték-papírokban a kollegium pénztárában kell letenni s a nyugtát az ajánlathoz csatolni; az óvadék azonban az ajánlat elfogadása esetén a vállalati összeg 10%-ára kiegészítendő.

A tervrajzok és a költségvetés a kollegium gazdasági felügyelő tanáránál megtekinthetők.

Az előjáróság fentartja magának a jogot, hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlati összegekre — szabadon választhasson

Sz.-Udvarhelyt, 1900. április 14.

Dr. Mezei Ödön,  
kolleg. főgondnok.

Kovács Dániel,  
h. előlj. jegyző.

Richter-féle  
Horgony-Pain-Expeller  
Liniment. Capsici comp.

Ezen hírneves háziszser ellentállt az idő megpróbálásának, mert már több mint 30 év óta megbízható, fájdalomcsillapító bedörzsölésésként alkalmaztatik köszvénynél, csúznál, tagszagatásnál és meghűléseknél és az orvosok által bedörzsölésekre is mindig gyakrabban rendeltetik. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyakorta Horgony-Liniment. elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem igazi népszerű háziszser, melynek egy háztartásban sem kellene hiányozni. 40 kr., 70 kr. és 1 frt. üvegonkénti árban majdnem minden gyógyszerertárban készletben van; főraktár: Török József gyógyszerésznél Budapesten. Bevásárlás alkalmával igen óvatosak legyünk, mert több kisebbértékű utánzat van forgalomban. Ki nem akar megkárosodni, az minden egyes üveget „Horgony“ védjegy és Richter cégjegyzés nélkül mint nem valódit utasítsa vissza. RICHTER F. AD. és társa, RUDOLSTADT cs. és kir. udvari szállítók.



Az összes 50,000 nyeremény JEGYZÉKE.

A legnagyobb nyeremény legszerecsébb esetben:

1.000,000 korona.

A nyeremények részletes beosztása a következő:

	Korona
1 jutalem	60000
1 nyerem. á	40000
1	20000
2	10000
1	9000
1	8000
1	7000
2	6000
1	4000
5	3000
1	2500
7	2000
8	1500
31	1000
67	500
3	300
432	200
763	100
1238	50
90	30
31700	20
3900	17
4900	13
50	10
3900	8
2900	4

50,000 nyer. és jut. összegben 13.160,000

Nyujtsunk kezet a szerencsének!

Már sokan szerencsések lettek egy nálunk vásárolt sorsjeggyel!

Az egész világban a legnagyobb esélyekkel bíró magy kir. szabad osztályosorsjáték legközelebb újból megkezdődik.

100,000 sorsjegyre 50,000

pénznyeremény jut, rebát az oldalt álló nyereményjegyzék szerint a sorsjegyek felét pénznyereménnyel huzzák ki és egy külföldi sorsjáték sem képes aránylag ily nagy nyereményeket felmutatni, mint a mi magyar osztályosorsjátékunk. Legnagyobb nyeremény szerencsés esetben

egy millió korona.

Egészben tizenhárom millió 160.000 korona lesz kihuzva és az egész vállalat állami felügyelet alatt áll.

Az eredeti sorsjegyek tervszerű árai az I. osztályhoz:

egy nyolozad (1/8) frt	—,75	vagyis	1,50	korona
egy negyed (1/4) „	1,50	„	3.—	„
egy fél (1/2) „	3.—	„	6.—	„
egy egész (1) „	6.—	„	12.—	„

utánvét mellett vagy az összeg előzetes beküldése ellenében. Hivatalos tervezet díjtalanul. Megrendeléseket eredeti sorsjegyekre

f. év május hó 17-ig

kéátunk hozzánk beküldeni.

Török A és Tsa.

BANKHÁZ

Budapest, V., Váci-körút 4/a.

Sok és nagy nyereményt fizettünk ki vevőinknek és pedig rövid idő alatt körülbelül három millió koronát.

Pártoljuk a hazai ipart!

A Székelyföldön sok olyan sör kerül forgalomba, mely nem idevaló gyártmány, pedig

Bürger Albert

marosvásárhelyi

sörfőzdéjében olyan sör készül, mely bátran vetekedhetik a kőbányaival avagy bármely más külföldi gyártmánnyal.

Kérjük ennél fogva a nagyérdemű közönséget a székely ipart pártolni és a vendéglőben csakis

marosvásárhelyi

sört

követelni.

Pártoljuk a hazai ipart!

Rendelőlevél levágandó.

TÖRÖK A. és TARSA uraknak Budapest. Kérek részemre I oszt. m. kir. szab. osztályosorsjáték eredeti sorsjegyet a hivatalos tervzettel együtt küldeni.

Az összeget \_\_\_\_\_ korona összegben { utánvételezni kérem } A nem tetsző törölendő { postautalvánnyal küldöm }

Pontos cím { \_\_\_\_\_ }